

Bordflaten: Hvor blir det av forandringen?

Se også artikkelen om Apple og Open Source på side 10.

Vår årlige gjennomgang av situasjonen på desktop-markedet tar utgangspunkt i analysen fra november i fjor: "Bordflaten: Endringer i sikte", hvor vi blant annet påpekte en del grunnleggende forandringer i markedet som ikke kan unngå å få store konsekvenser. Men hvor er det blitt av endringene? Er det fortsatt mye skrik og lite ull?

Fokus på økonomi

Kortvarianten av svaret er at mens de grunnleggende endringene manifesterer seg, er konsekvensene fortsatt marginale. Ting tar tid, ikke minst når markedet i sin alminnelighet helst ikke vil ha forandring i det hele tatt, men foretrekker stabilitet og forutsigbarhet. Uten forandring blir det imidlertid verken forbedringer eller utvikling, og fokuseringen på hva vi får igjen for IT-kronene kommer ikke til å bli mindre i årene fremover. Derfor er enhver IT-profesjonell, uansett nivå, forpliktet til å holde seg orientert om både alternativer og kostnadsutvikling.

Drivkrefter

Ved utgangen av fjoråret trakk vi frem følgende observasjoner som viktige for den videre utviklingen i *desktop*-markedet:

- ✓ Desktop-metajoren har gått ut på dato, og reflekterer ikke lenger verken et relevant bilde eller en nyttig analogi.
- ✓ Nye bruksmønstre vil på sikt fase ut behovet for tradisjonelle vindussystemer.
- ✓ Linux og Macintosh spiser av det tradisjonelle bordflatemarkedet med økende hastighet.
- ✓ Bordflatemarkedet slik vi kjenner det i dag, har ikke livets rett, og vil bli diversifisert og spesialisert. Det har ingen mening at et kassa-apparat skal ha et vindussystem. Tilsvarende kan anføres for tusenvis av nisjeanvendelser som er blitt tvunget inn i en vindusbasert verden som gir utelukkende negative effekter.
- ✓ Både konsumentmarkedet og det profesjonelle markedet har behov for forenkling og behovstilpasning.
- ✓ Betydningen av hvilket OS vi kjører på klientsiden avtar i takt med sentraliseringen, og styrker kandidaturet til Linux – på enkle klienter, og Macintosh for kombinerte klienter.

Mens observasjonene er enda mer opplagte i dag, er det også nærliggende å konstatere at mange av dem er for langsiktige til å gi merkbare konsekvenser i løpet av perioden. Videre kan vi nok en gang observere at Microsoft har lyktes med å bremse utviklingen mot enklere klienter og rene nettlesergrensesnitt. Forholdet – som diskuteres både på lederplass og på side 32 i denne utgaven – er imidlertid i ferd med å slå

tilbake med motsatt fortegn. Microsoft klarer ikke lenger å fortrenge oppmerksomheten som rettes mot sikkerhetsproblemer spesielt og kvalitet generelt, med negativ publisitet og interesse for alternativer som naturlig konsekvens.

Alternativer og valgmuligheter

Det er nettopp eksistensen av alternativer som driver frem den forandringsbølgen som nå avtegner seg. Svakheterne i Microsofts produkter er ikke av ny dato, men har fått beskjedne konsekvenser i et hjelpeløst marked som i mange tilfeller ikke har hatt noe annet valg enn å la det skure. I løpet av det siste året har en lang rekke organisasjoner med høy synlighet i markedet på både leverandør- og kundesiden – i vesten og ikke minst i Asia – sørget for at alle som følger med, vet at noe er i gjære.

Offentlig sektor i blant annet Tyskland, Sverige, Frankrike, England, Sør-Amerika, USA, Canada og en rekke asiatiske land har bestemt seg for at nok er nok. Leverandørene – som har fått sine Linux-strategier analysert her i Mellvik-Rapporten det siste halve året – skal ta sin egen medisin, og konverterer til sammen mer enn 300.000 brukere til Linux Desktop i løpet av det neste året. AT&T evaluerer Linux og Mac som alternativer til dagens Windows-baserte klienter for 70.000 medarbeidere. Om vi begrenser oss til de mest publiserte sakene de siste 12 månedene, teller vi raskt et syvsifret antall brukere som skal bort fra Windows-plattformen på klientsiden. Mens dette er småtterier i den

store sammenhengen, er det mer enn nok til å skape trygghet for at alternativene er vel verd å evaluere. Samtidig får leverandørene vann på mølla og tilgang til investeringsmidler, hvilket er essensielt uansett hvor mye Open Source-produktene består av.

Linux Desktop: GNOME eller KDE?

I dagens marked, der Microsofts Windows-dominans preger hverdagen til langt over 90% av alle IT-brukere, vil problemstillingen i beste fall fortone seg som underlig: "Hvilket brukermiljø foretrekker du?" Microsoft har brukt enorme ressurser de siste 10 årene på å eliminere forskjellen mellom brukermiljø og operativsystem, med den følge at brukere flest ser på dem som to sider av samme sak. Uansett hva Microsoft måtte mene, er virkeligheten en annen. Linux, Unix, Solaris, AIX, Symbian og så videre er operativsystemer – og operativsystemer har verken brukergrensesnitt eller brukermiljø. De legges utenpå operativsystemet og tilpasses oppgavene som skal løses. For Linux' vedkommende finnes det flere titalls varianter å velge mellom. Og selv om vi begrenser oss til vindusbaserte miljøer, er antallet tosfret.

Dette er også forklaringen på at det er så enkelt å tilpasse Linux til ulike oppgaver og behov. Da vi nylig hadde behov for å avhjelpe en katastrofe hos en klient, tok vi med et komplett Linux-system på en diskett – perfekt for oppgaven som besto i å reparere noen kritiske filer på en W2k-server [www.toms.net/rb].

For desktop-systemer og alminnelige brukere er det normalt et av miljøene KDE eller GNOME som representerer brukermiljøet. Mens KDE, som er av tysk opprinnelse, har størst utbredelse, er GNOME mest populært i tekniske miljøer og har dessuten godt fotfeste i Unix-leiren. Det faktum at disse miljøene finnes, blir i en del sammenhenger markedsført som en ulempe. Slik kan det naturligvis oppfattes, men kun dersom likhet og homogenitet gjøres til et poeng i seg selv. Applikasjoner flest fungerer like godt uavhengig av hvilket brukermiljø som kjøres, og mange Linux-systemer har menyalg for å bytte brukermiljø.

Til tross for at mange fortsatt hevder det motsatte, tror vi med andre ord at mulighetene til å velge og tilpasse også brukermiljøet er en fordel, ikke en ulempe – for både Linux og andre systemer. Forholdet kan sammenlignes med transportbransjen. Antall bilmerker har riktignok gått kraftig ned de siste 50 år, med det er neppe noen som vil hevde at det hadde vært bedre med kun Ford eller kun VW. Oppgavetilpasning og i noen tilfeller smak har vært viktige elementer i de fleste markedssegmenter. Nå er tilsvarende fornuft forhåpentlig i ferd med å si inn over desktop-markedet.

Apple tilbake i rollemodellen

På den tekniske siden er utviklingen minst like interessant. Her er den faktiske situasjonen at Apple med MacOS-X er tilbake i lederposisjon både med hensyn til operativsystem og brukergrensesnitt – et forhold vi diskuterte i en egen artikkel i forrige utgave og følger opp på side 10. Der som vi utelukkende ser på tekniske og brukermessige

egenskaper, havner Apple en langside foran uansett hvem vi sammenligner med. Derfor er det også helt naturlig at nettopp OS-X fungerer som rollemodell, ikke bare for en flora av Linux-baserte varianter, men også for Windows – et forhold Microsoft ikke stikker under en stol.

For Linux-variantene blir forholdet spesielt påtagelig siden systemarkitekturen stort sett er lik OS-X, og systemene inneholder mange av de samme (*Open Source*-baserte) komponentene. Når både konseptuelle og funksjonelle elementer dertil kopieres direkte, blir likhetene påtagelige. Amerikanske Lindows, som i sommer ble omdøpt til Linspire, er et nærliggende eksempel. Selskapet leverer det mest populære Linux-systemet i privatmarkedet i USA, som kompletteres løpende med nye komponenter med navn og funksjonalitet tett opp til tilsvarende fra Apple. Der OS-X har iMovie har Linspire XMovie, mens Apples iPhoto hos Linspire heter LPhoto – og så videre. Likeledes har brukermiljøet KDE (se ramme på foregående side) i løpet av de siste 2 årene fått en rekke tillegg etter modell fra Apples Aqua.¹

Denne *follow-the-leader* mentaliteten overrasker og indignerer ofte IT-personer som har vokst opp i rene Windows-miljøer, og lever i den villfarelse at Microsoft har 'funnet opp' funksjonaliteten de jobber med til daglig. Indignasjonen passerer gjerne via skuffelse og overraskelse til positiv interesse når realitetene kommer for dagen: Dette er ikke bare normalt, men det er vanskelig å finne noe som helst i Windows som ikke har vært å finne på andre plattformer og/eller fra andre leverandører først. Virkelighetserkjennelsen bidrar til å stimulere interessen for å erverve kunnskap om andre alternativer.

Misforstått homogenisering

Før vi fortsetter er det viktig å minne om ett av poengene fra vår ett år gamle analyse: Bordflate-markedet er ingen homogen gruppe, men sammensatt av en lang rekke segmenter med ulike behov og karakteristika. En privatperson har kun få behov som er overlappende med en vilkårlig organisasjon, og en lege har andre behov enn en kiosk og en transportbedrift. At de fleste har behov for en tekst-editor betyr ikke at alle må ha Word.²

Ideen om ett verktøy som passer alle er fundamentert på en misforståelse – et forhold som er i ferd med å gå opp for markedet i parallell med at alternativene evalueres. For eksempel er det en insinuasjon mot alminnelige menneskers intellekt å hevde at de **må** ha samme verktøy hjemme som på jobben. Vi kjenner få lastebilsjåførere som bruker lastebilen til handleturen på lørdag og enda færre ekspeditører som surfer på Internettet med kassa-apparatet. Universalverktøy er kostbare

- ¹ Med hensyn til både utseende og grunnleggende funksjonelle detaljer som vindusdekorasjoner og knapper, kan KDE og GNOME tilpasses og forandres nærmest i det uendelige. Denne fleksibiliteten brukes av leverandørene i markedet til å tilpasse brukermiljøene til egne behov. Dersom likhet med Windows, OS-X eller SGI er et poeng, finnes det for eksempel ferdige maler for slike oppsett.
- ² Faktum er at en gjennomsnittlig Word-bruker i en organisasjon benytter mindre enn 20% av funksjonaliteten og koden i MS Word. Tilsvarende målinger er ikke gjort for privatmarkedet, men det er et faktum at Wordpad er et langt mer egnet verktøy for Windows-brukere flest enn Word. Sistnevnte kan i mange tilfeller sammenlignes med å kjøre lastebil til butikken etter brød og melk.

og lite egnet til spesialoppgaver – i dag som før, en erfaring som har kostet IT-markedet ufattelige milliarder i løpet av de siste 10 årene.

Status

Mens incentivene til å gjøre forandringer med andre ord er både tallrike og sterke, er den faktiske situasjonen at Microsoft – ved utgangen av 2004 – fortsatt behersker godt over 90% av *desktop*-markedet. Nytt av året er det imidlertid at Apple – til tross for solid vekst – har ramlet ned på 3. plass ifølge ferske tall fra IDC. Hvor pålitelige tallene er, kan imidlertid diskuteres, og desimalene er under enhver omstendighet uinteressante. Hovedpoenget i denne sammenhengen er at vi observerer bevegelse i markedet, hvilket for det første er nytt og for det andre positivt nærmest uansett synsvinkel.

Diskusjonen om markedsandeler og vekst har imidlertid lett for å spore av – både i pressen og i fagmiljøer. Dette handler ikke først og fremst om å erstatte Windows, men å komme i en situasjon der det er mulig å velge optimale løsninger i stedet for å være i en tvangssituasjon. At valg er mulige, er imidlertid ikke det samme som at de gjøres. Dersom kvalitet, egnethet for oppgaven og reelle kostnader var dominante parametre, ville Apple ha utradert Microsoft forlengst. Det faktum at Linux nå ser ut til å passere Apple i markedsandel, er mer enn god nok illustrasjon på at det er andre faktorer som dominerer.

Mye skrik, få produkter

Den kritiske forutsetningen for videre fremgang for Linux i *desktop*-segmentet er hvorvidt leverandørene tar bladet fra munnen og tør å kaste seg ut i direkte konkurranse med sin største underleverandør.

Mens IBM, Dell og HP har kastet hemningene på tjenersiden, er de fortsatt tilbakeholdne på bordflaten. Avhengigheten av Microsoft og frykten for straffereaksjoner i form av dårligere priser synes fortsatt å være for stor til at de tør å 'tale Gates midt imot'.³ Novell og Sun – som er relativt uavhengige av Microsoft, er for små til å kunne skape den store susen på egen hånd.

Tilbakeholdenheten til tross, er sannsynligheten stor for at vi i løpet av det neste halvåret får se Linux-baserte desktop-systemer fra én eller flere av disse leverandørene. Og når den første er i gang, kan vi ta

Linux: En billig snarvei til Windows?

Gartner Group publiserte tidligere i år en interessant analyse av utviklingen i Linux-markedet. Etter å ha konstatert at veksten ikke bare fortsetter, men tiltar kraftig, hevder analysen at veksten er fiktiv. Markedet kjøper Linux-maskiner for å slippe å betale Windows-lisenser, som vil bli kopiert og installert på de fleste av disse systemene – ifølge Gartner Group.

Analysen gir ingen antydninger om hva observasjonene baserer seg på, og fremstår derfor som ren spekulasjon. Om vi går argumentene nærmere etter i sømmene, fortøner hele analysen seg som temmelig naiv. For det første har maskiner uten operativsystem alltid vært tilgjengelige – og billige. Dessuten er det en underlig logikk å kritisere ett produkt for å fremme tyveri av et annet. Hvorfor har ingen påpekt at Volvo eller Opel ved å selge biler legger forholdene til rette for tyveri av dekk eller bilstereo? Og siden Windows er en forutsetning for å kjøre MS Office, kan det like gjerne hevdes at markedet kjøper Windows for å kunne kopiere Office. Virkelighetsfjernt blir det uansett hvilke analogier vi velger.

Kvaliteten på Gartner-analysen er så laber at publiseringen av den neppe kan ha hatt faglige motiver. Dermed er det knapt overraskende at spekulasjoner om påvirkning fra eiersiden har kommet opp. Silver Lake Partners, der blant andre Bill Gates er med, kjøpte seg i fjor opp til en eierandel på nærmere 40% i Gartner Group. I en melding til børsen i forbindelse med transaksjonen, sier Gartner blant annet at "Silver Lake kan utøve signifikant kontroll over selskapet". For en aktør som lever av å være uavhengig, kan en slik kobling aldri være noe annet enn negativ. Å spekulere rundt upåviselige påvirkninger havner imidlertid lett i samme kategori som den nevnte analysen: Usubstansiert.

³ Se kommentar om IBM og Linux på side 29.

for gitt at de andre kommer etter i løpet av kort tid. Forandringen kommer imidlertid neppe til å berøre det norske markedet i nevneverdig grad i 2005. Linux på norsk har riktignok eksistert i mange år, men kvaliteten og komplettheten på oversettelsen er fortsatt langt fra god nok til å kvalifisere et profesjonelt *desktop*-produkt. Dette gjelder også den blodferske SuSE Desktop 9.2 fra Novell, som vi skal komme tilbake til i neste utgave.

Applikasjoner – NO PROBLEM

Mens mangel på applikasjoner lenge er blitt brukt som hovedankepunkt mot enhver Windows-utfordrer, er det i dag først og fremst dataformater og kompatibilitet som skaper problemer. Det finnes mer enn 20 ulike Office-kloner og -varianter, mange med lett påviselige fordeler i forhold til originalen – ikke minst med hensyn til pris. Takket være hyppige endringer i dataformatene, sørger imidlertid Microsoft for å ligge et hestehode eller to foran, og skaper tilstrekkelig mange komplikasjoner til at miljøer uten egen ekspertise ofte vegrer seg for å konvertere.

Mens problemstillingen tas under behandling i mange store organisasjoner og i deler av forvaltningen, med blant annet PDF som foretrukket dokumentutvekslingsformat, er ikke utfordringen større enn at MS Office kan kjøres på både Linux og Mac. Det samme kan de fleste av de mest populære Windows-applikasjonene – på Linux typisk ved hjelp av verktøy som CrossOver eller Win4Lin.

Hvor er problemene?

Alle tekniske problemer lar seg løse, og markedet har i realiteten mulighet til å velge *desktops* etter behov. Den viktigste årsaken til at de fleste velger å bli i Windows-sfæren, er mennesker. "Brukerne vil ikke ha noe annet" hører vi til kjedsommelighet. En annen variant er "vi har ikke ekspertise, driftspersonalet kan kun Windows". Helt naturlige innvendinger – og samtidig ikke noe annet enn faktorer som må være med i regnestykket. Alt koster, også omskolering, og med mindre det lar seg påvise at forandringen gir signifikante gevinster, blir det med tanken.

TCO – Total Cost of Ownership

Regnestykket kan imidlertid aldri bli objektivt. Å kalkulere TCO, en øvelse som er svært så populær i disse dager, er ingen eksakt vitenskap, snarere tvert imot. Den som definerer ligningen, avgjør også svaret, hvilket betyr at vi står igjen med en utfordring der leverandørene – enten det er Apple, IBM, HP eller andre – må skape en trend. Alle har like stor interesse av å få et alternativ på banen, men vegrer seg for å ta kostnaden. Den som er først ute, må betale mest, mens de andre deretter kan henge seg på. Apple burde ha tatt affære for flere år siden, men har oss bekjent ikke engang forsøkt. Samtidig er det nettopp Apple som har demonstrert hvordan det kan gjøres – med iPod.

Hvem tar utfordringen?

Samtlige leverandører i *desktop*-segmentet – med unntak av Microsoft – har mye å vinne på å få fart i Linux-alternativet. Også Apple kan

tjene stort på at styrkeforholdene forandres. Og mens en Linux *desktop* i løpet av 2005 kan bli et svært interessant alternativ i det profesjonelle (bedrifts-) markedet, er MacOS-X perfekt posisjonert for privatmarkedet (se ramme på side 9). Dersom Apples europeiske (for ikke å snakke om norske) representanter våkner i overskuelig fremtid, og oppdager at det finnes noe som heter markedsføring, kan utfordrerne gi hverandre kraftig drahjelp – på Microsofts bekostning.

Sannsynligheten er stor for at det nok en gang er IBM som må trå til og vise vei. Likeledes er det vanskelig å se for seg at de kan vente lenger enn til 1. halvår 2005 med å sette i gang. Da skal mesteparten av selskapets egen organisasjon være over på Linux-plattform, og infrastrukturen rundt produktene burde være på plass. Det handler om et formidabelt marked. En fersk undersøkelse fra Yankee Group forteller at under halvparten av alle amerikanske virksomheter har oppgradert til Windows XP, og 25% bruker fortsatt Windows 98. Her hjemme er budsjettene romsligere og tilsvarende tall dermed lavere, men at markedet er mer enn stort nok til å være attraktivt for hvem som helst, er det ingen grunn til å tvile på.

Hvem trenger en ny DESKTOP?

Det ironiske i situasjonen er at kun privatmarkedet trenger en ny *desktop*-variant. For det profesjonelle markedet har – som vi har vært inne på tidligere – *desktop*-konseptet gått ut på dato. Det samme kan anføres for diskusjonen om tynne kontra tykke klienter, der riktig valg er innlysende for de aller fleste. Denne kunnskapen til tross, går forbausende mange likevel hen og kjøper tykke klienter, gjerne for å slippe å argumentere for forandringer – eller enda verre: Av gammel vane.

Dette er i beste fall dårlig økonomi, men så lenge IT-budsjettene er romslige nok til at det lar seg gjøre, vil situasjonen vedvare. Igjen er det altså eksemplene, referansene som vil representere triggerpunktene for forandring. ■

Den beste desktop?

Det kommer an på øynene som ser og oppgaven som skal løses. Men – om vi lar hensyn til omstendigheter, historie og bindinger i miljøet fare, og utelukkende legger til grunn parametre som kvalitet, stabilitet, pålitelighet, sikkerhet, brukeropplevelse og medfølgende verktøy/applikasjoner – blir valget trivielt. Apple og MacOS-X vinner med hendene på ryggen. Og Linux taper – fordi ingen leverandør har gjort integrasjonsjobben som må til for å få hardware/software-kombinasjonen til å fungere smertefritt og effektivt. Vi kan moderere denne påstanden noe: Systemene finnes – for eksempel IBMs Linux-baserte bærbare maskin som kun er tilgjengelig via postordre i USA. I Italia får vi Dell-maskiner med Linspire, og enkelte kjeder i USA leverer godt integrerte Linux-PCer for konsumentmarkedet.

Dette er imidlertid fortsatt unntakene som bekrefter regelen, og her hjemme er valgmulighetene på Linux-siden minimale. Så lenge denne situasjonen vedvarer, forblir rangeringen den samme. Mon tro om 2005 vil bringe forandring i så henseende?